

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан соціально-гуманітарного
факультету
Оксана ГОМОТЮК
« 31 » 08 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
інституту новітніх освітніх
технологій
Святослав ЦИМІЛЬ
« 31 » 08 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. проректора з науково-
педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
« 31 » 08 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни
«ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Ступінь вищої освіти – БАКАЛАВР
Галузь знань – 01 «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність — 017«Фізична культура і спорт»
Освітньо-професійна програма: «Фізична культура і спорт»

Кафедра підприємництва і торгівлі

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції, (год.)	Практичні (год.)	ІРС (год.)	Тренінг КПЗ (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Залік
Денна	IV	VII	15	30	3	6	96	150	VII
Заочна	IV	VII, VIII	8	4	-	-	138	150	VIII

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робочу програму склав доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
канд. екон. наук, доцент **КАРПИК Ярослав Михайлович**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва і
торгівлі, протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри,
д-р екон. наук, професор

Ольга СОБКО

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 017 «Фізична
культура і спорт» протокол № 1 від 28.08 2023 р.

Голова групи забезпечення спеціальності,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Едуард МАЛЯР

Гарант ОП

Едуард МАЛЯР

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

1. Опис дисципліни «Підприємництво»

Дисципліна «Підприємництво»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»	Дисципліна Вибіркова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність 017«Фізична культура і спорт»	Рік підготовки: <i>Денна – 4</i> <i>Заочна – 4</i> Семестр: <i>Денна – 7</i> <i>Заочна – 8</i>
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт»	Лекції: <i>Денна – 15</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 96</i> <i>Тренінг, КПІЗ – 6</i> <i>Заочна – 138</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – -</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Мета викладання дисципліни «Підприємництво» полягає у формуванні в студентів системи теоретичних знань і практичних навиків з філософії підприємництва, розуміння логіки та організації підприємницької діяльності, типології підприємництва, технології створення власної справи, ролі партнерських зв'язків і взаємодій та їх визначального впливу на розвиток суб'єктів підприємницької діяльності, ресурсного забезпечення, оцінки та аналізу результативності підприємницької діяльності, соціальної відповідальності бізнесу та ділової етики.

Дисципліна «Підприємництво» є такою, що опирається на навчальний матеріал суміжних курсів теоретично-прикладного характеру, об'єднує цей матеріал в єдиний комплекс економічних знань. Студенти в процесі вивчення дисципліни з'ясовують для себе роль підприємництва у функціонуванні національної економіки.

Вивчення курсу «Підприємництво» передбачає наявність систематизованих та ґрунтовних знань із суміжних дисциплін, цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях та практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Мета лекційних занять полягає у донесенні до студентів і засвоєнні ними систематизованих знань в частині теоретико-прикладних аспектів функціонування підприємництва, започаткування та ведення власного бізнесу.

Завдання лекційних занять полягає у викладенні студентам згідно з робочою програмою основоположних засад підприємництва, управління, планування і ресурсного забезпечення підприємницької діяльності, забезпечення якості на основі стандартизації і сертифікації продукції, методичних підходів до оцінювання ефективності підприємницької діяльності в умовах трансформації економічних систем.

Метою проведення практичних занять є формування у студентів підходів критичного мислення, компетенцій у сфері здійснення ретроспективного аналізу, дослідження ринків в секторі індустрії гостинності, аналітичних навичок щодо оцінювання ефективності підприємницької діяльності та реалізації принципів соціальної відповідальності бізнесу.

Завданнями проведення практичних занять є:

- ❖ засвоєння і закріплення теоретичних знань з навчальної дисципліни, отриманих на лекційних заняттях;
- ❖ формування умінь і практичних навичок щодо організації підприємницької діяльності, започаткування та ведення власного бізнесу, ресурсного забезпечення та оцінювання ефективності підприємницької діяльності, соціальної відповідальності бізнесу;

- ❖ практичне застосування оцінних методик в частині розрахунків оцінних критеріїв, показників та вирішення інших прикладних економічних задач;
- ❖ засвоєння навичок бізнес-планування для забезпечення ефективного управління процесами їхньої розробки та реалізації.

3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Змістовий модуль 1

Соціально-економічна природа підприємництва

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Підприємництво і ринок. Середовище підприємництва: макро-, мезо- і мікрорівні. Сутність підприємництва. Цілі підприємництва: 1) вивчення, стимулювання і задоволення попиту суспільства в межах конкретних потреб; 2) формування попиту на «свідоме споживання». Класифікація цілей підприємництва: за масштабом охоплення; за характером діяльності; за спрямованістю дій. Ознаки підприємництва: самостійна діяльність; ініціативна та творча діяльність; систематична діяльність; діяльність, яка здійснюється на власний ризик; досягнення економічних та/або соціальних результатів. Об'єкти підприємницької діяльності: майно, товари (послуги), гроші і цінні папери, інформація та результати інтелектуальної діяльності.

Основні принципи та функції підприємницької діяльності. Базові принципи підприємницької діяльності: вільний вибір видів підприємницької діяльності; самостійне формування підприємцем програми своєї діяльності, переліку постачальників і споживачів своєї продукції, джерел залучення ресурсів тощо; самостійне встановлення цін на продукцію (товари, послуги); вільний найм підприємцем працівників; комерційний розрахунок та власний комерційний ризик; вільне розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом.

Функції підприємницької діяльності: інноваційна (творча), соціальна, екологічна, ресурсна, стимулююча, організаційна.

Інноваційна економіка та підприємництво в галузі освіти і педагогіки. Поняття і види інновацій. Роль інновацій в еволюції економічної системи. Інтелектуальна власність як об'єкт інноваційного підприємництва. Інноваційна спроможність країни в міжнародних рейтингах: Глобальний індекс інновацій (*Global Innovation Index*), Індекс інновацій Агенства Bloomberg (*Bloomberg Innovation Index*), Європейське інноваційне табло (*European Innovation Scoreboard*), Індекс готовності до передових/проривних технологій, ЮНКТАД (*A Frontier Technologies Readiness Index*), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (*Global Talent Competitiveness Index*).

Господарський Кодекс України. Закон України «Про інноваційну діяльність». Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Інноваційна продукція (послуги): поняття, характеристика. Інноваційна активність підприємств: поняття і методика розрахунку.

Підприємництво в галузі освіти і педагогіки та концепція гармонійного (сталого) розвитку. Екологізація підприємницької діяльності в галузі освіти і педагогіки на засадах циклової економіки.

Підприємництво в галузі освіти і педагогіки та Концепція соціальної відповідальності бізнесу. Принципи соціальної відповідальності бізнесу.

Література:

1. Апопій В.В., Серета С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Закон України Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
7. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
8. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник (архів). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm
9. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
10. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10.07.2019 № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
12. Parker S.C. The Economics of Entrepreneurship. Second Edition. Ontario : University of Western Ontario, Cambridge University Press, 2018. 919 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316756706>.

Тема 2. ВИДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Типологізація підприємництва: поняття і класифікаційні підходи. Види підприємництва згідно КВЕД. Традиційне підприємництво: поняття, ознаки, переваги та недоліки. Інноваційне підприємництво – вектор прогресу в цифровій економіці. Інноваційне підприємництво: поняття, ознаки, переваги та недоліки. Господарський Кодекс України. Закон України «Про інноваційну діяльність». Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Оцінні критерії, індикатори та показники традиційного та інноваційного підприємництва.

Виробниче підприємництво: поняття і класифікаційні ознаки. Види виробничого підприємництва за характером впливу на виробничі процеси: основне, допоміжне. Оцінні показники ефективності виробничого

підприємництва.

Торговельне (комерційне) підприємництво. Види торговельного (комерційного) підприємництва залежно від ринку, в межах якого здійснюється товарний обіг: зовнішня торгівля; внутрішня торгівля. Види торговельного (комерційного) підприємництва залежно від ланок проходження товару: гуртова торгівля, роздрібна торгівля. Торговельно-посередницька діяльність. Види торгових посередників залежно від виду посередницьких операцій: дилери, дистрибутори, комісіонери, консигнатори, агенти, брокери. Види торгових посередників залежно від місця у каналі розподілу товарів: гуртові торговці, роздрібні торговці.

Підприємництво на ринку товарів, цінних паперів і робочої сили. Поняття і види бірж за профілем діяльності: товарні, фондові, валютні біржі, біржа праці. Ознаки та функції бірж. Основні функції товарних бірж: надання посередницьких послуг з укладання торгових угод; упорядкування оптової торгівлі, регулювання торгових операцій і вирішення торгових суперечок; збір і публікація інформації про ціни, стан виробництва й інші фактори, що впливають на ціни. Види товарних бірж: за характером асортименту; за ступенем відкритості; за типом біржових угод. Біржовий товар.

Література:

1. Апопій В.В., Серeda С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посіб. Київ : Новий світ-2000, 2019. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
6. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник (архів). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm
7. Організація готельно-ресторанної справи : навч. посіб.: / За заг. ред. д.е.н., проф. В. Я. Брича. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 484 с.
8. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.
9. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10.07.2019 № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
11. Тягунова Н.М., Спориш О.А. Підприємництво і бізнес-культура. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 118 с.

12.Parker S.C. The Economics of Entrepreneurship. Second Edition. Ontario : University of Western Ontario, Cambridge University Press, 2018. 919 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316756706>.

Тема 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття суб'єктів і об'єктів підприємницької діяльності. Суб'єкти підприємницької діяльності: фізичні особи, юридичні особи. Організаційно-правові форми організації підприємницької діяльності. Господарський Кодекс України. Цивільний Кодекс України. Суб'єкти господарювання: 1) господарські організації (державні, комунальні та інші підприємства); 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці. Суб'єкти господарювання. Суб'єкти підприємництва. Суб'єкти мікропідприємництва: поняття і класифікаційні ознаки. Суб'єкти великого підприємництва: поняття і класифікаційні ознаки. Суб'єкти середнього підприємництва: поняття і класифікаційні ознаки.

Підприємство як суб'єкт господарювання. Підприємство як юридична особа. Ознаки підприємства (відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків та може мати печатки). Мета створення підприємства: здійснення підприємницької діяльності та некомерційна господарська діяльність. Поняття і базові класифікаційні ознаки типологізації підприємств. Види підприємств за метою й характером діяльності (комерційні, некомерційні). Види підприємств за національною належністю капіталу (національні підприємства, закордонні підприємства, змішані підприємства, у т. ч. спільні підприємства). Види підприємств за формами власності майна (приватні підприємства, колективні підприємства, комунальні підприємства, державні підприємства (у т. ч. казенні підприємства, змішані підприємства). Види підприємств за технологічною цілісністю і ступенем підпорядкування (головні (материнські) підприємства, дочірні підприємства, асоційовані підприємства, філії підприємства). Види підприємств за способом створення (заснування) та формування статутного капіталу (унітарні підприємства, корпоративні підприємства). Базові класифікаційні ознаки: кількість засновників, власник майна, розподіл доходів. Види підприємств за розмірами: великі підприємства, середні підприємства, малі підприємства, мікропідприємства. Базові ознаки: чисельність персоналу, розмір річного доходу, балансова вартість активів.

Поняття і види господарських товариств. Закон України «Про публічні закупівлі». Господарське товариство як юридична особа. Державна реєстрація господарського товариства. Створення, функціонування та припинення господарських товариств: Цивільний Кодекс України. Об'єднання підприємств. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств: асоціація, корпорація, консорціум, концерн.

Обґрунтування і вибір ідеї підприємницької діяльності. Підприємницька

ідея як знання. Обґрунтування мети підприємницької діяльності та шляхів її досягнення у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Сфери діяльності: виробництво, торгівля, послуги. Послуги у сфері здійснення готельно-ресторанного бізнесу. Форми організації підприємництва: одноосібне володіння, партнерство (товариство).

Способи створення бізнесу: створення нового підприємства; придбання функціонуючого бізнесу; заснування на основі франчайзингу. Переваги та недоліки. Реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності. Основні етапи реєстрації юридичних осіб: рішення про створення підприємства та планування його діяльності; збори засновників, вибір організаційно-правової форми господарювання; розробка та нотаріальне засвідчення установчих документів; державна реєстрація підприємства. Статутний капітал: поняття та складові. Основні етапи реєстрації фізичних осіб-підприємців (ФОП): вибір виду діяльності і системи оподаткування; подання заяви про державну реєстрацію; заяви про обрання системи оподаткування (спрощеної або загальної); отримання виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Підприємство як резидент Дія Сіті. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні».

Література:

1. Апопій В.В., Серeda С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Закон України «Про публічні закупівлі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n75>
7. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
8. Карпюк Г.І. Основи підприємництва : навч. посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Київ, 2021. 108 с.
9. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) ДК 009:2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
10. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.

11. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.

12. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.

13. Цивільний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Тема 4. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Поняття, принципи (єдиноначальності, науковості, гнучкості) і методи управління підприємницькою діяльністю. Адміністративні, економічні, правові та психологічні методи управління. Організаційні структури управління: поняття, переваги, недоліки. Функціональні підрозділи. Функції управління підприємницькою діяльністю: планування, регулювання і контроль.

Поняття і види планування підприємницької діяльності. Оперативне планування: поняття, показники. Тактичне планування: поняття, показники. Види планів та особливості їх розробки.

Поняття, функції та принципи бізнес-планування. Джерела інформації для розробки бізнес-плану. Призначення бізнес-плану: обґрунтування створення нового бізнесу чи напряму діяльності; залучення коштів; залучення інвесторів, партнерів; планування і подальший контроль реалізації. Етапи розроблення бізнес-плану: визначення цілей та головної мети складання бізнес-плану; визначення цільових користувачів бізнес-плану, визначення структури бізнес-плану; збір даних для кожного розділу бізнес-плану; складання бізнес-плану; експертиза і доопрацювання бізнес-плану; презентація бізнес-плану. Обґрунтування і розробка бізнес-плану при здійсненні діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Розділи бізнес-плану: резюме; аналіз галузі та компанії; характеристика продукції (послуг); аналіз ринку; план маркетингу; план виробництва; організаційний план; фінансовий план; аналіз ризиків. Формулювання бізнес-ідеї та розробка основних розділів бізнес-плану при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Література:

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.

2. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію / пер. з англ. Н. Валевська. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.

3. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.

4. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. С. 211-214 URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>

3. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.

4. Sankaran G., Sasso F., Kepczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.

5. Kepczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.

6. Rowland Gee. The Retail Start-Up Book: Successfully Plan, Launch and Grow a Business. Kogan, 2019. 288 p.

Змістовий модуль 2

Ресурсне забезпечення та ефективність підприємницької діяльності

Тема 5. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємницька діяльність та кадрове забезпечення. Поняття і структура персоналу підприємства. Категорії персоналу: керівники, фахівці, службовці, робітники. Штатний розпис підприємства. Повна і неповна зайнятість персоналу. Кадрове забезпечення при здійсненні підприємницької діяльності у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Баланс робочого часу середньоспискового працівника. Ефективність використання персоналу підприємства. Економічна сутність і методи вимірювання продуктивності праці. Оцінні показники продуктивності праці: виробіток і працемісткість. Методи розрахунку показників продуктивності праці (виробіток, працемісткість). Планування зростання продуктивності праці за техніко-економічними факторами при здійсненні підприємницької діяльності у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Норми праці. Норма часу. Норма виробітку. Норма обслуговування. Методика розрахунку норм праці. Визначення чисельності персоналу при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Поняття, види та принципи оплати праці. Тарифна система оплати праці. Форми оплати праці у підприємстві: відрядна і погодинна. Відрядна форма оплати праці: поняття, переваги, недоліки. Системи відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, колективна, акордна. Методика розрахунку оплати праці за системами відрядної форми. Погодинна форма оплати праці. Системи погодинної форми: пряма погодинна, погодинно-преміальна. Методика розрахунку оплати праці за системами погодинної форми. Фонд оплати праці на підприємстві: поняття та методика формування. Безтарифна система оплати праці. Контрактна система оплати праці. Система участі в прибутках. Мотивація персоналу при здійсненні підприємницької діяльності. Державне регулювання оплати праці.

Особливості організації оплати праці при здійсненні підприємницької

діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Література:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
5. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 1. Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04#Text>
7. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексєєва С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
8. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

Тема 6. МАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття та види матеріальних ресурсів. Матеріально-сировинні ресурси та їх склад. Засоби праці та предмети праці.

Основні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності. Поняття, класифікація і структура основних засобів. Облік та оцінка основних засобів. Особливості складу і структури основних засобів при здійсненні підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту. Поняття і види зношення основних засобів (фізичне і моральне). Методика розрахунку показників зношення основних засобів (коефіцієнт фізичного зношення, коефіцієнт морального зношення I і II роду). Амортизація основних засобів: поняття і методи нарахування. Розрахунок річної суми амортизаційних відрахувань. Прискорена амортизація основних засобів: поняття і методи нарахування. Прискорена амортизація та активізація інноваційної діяльності при здійсненні підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту. Ефективність використання основних засобів: поняття та методика розрахунку оцінних показників. Економічна сутність і розрахунок показників: віддача

основних засобів (фондовіддача), фондомісткість основних засобів. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів при здійсненні підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту.

Оборотні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності. Економічна сутність, матеріальний склад і структура оборотних засобів. Особливості матеріального складу і структури оборотних засобів при здійсненні підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту. Оборотність оборотних засобів: поняття та показники (коефіцієнт оборотності, період обороту). Методика розрахунку оцінних показників (коефіцієнт оборотності, період обороту).

Нормування оборотних засобів у підприємницькій діяльності: поняття і види норм. Методика розрахунку показників при нормуванні оборотних засобів у підприємницькій діяльності (середньорічний, середньомісячний та середньоквартальний залишок нормованих оборотних засобів, річна (загальна) потреба в матеріальних ресурсах, денна потреба в матеріальних ресурсах, норматив оборотних засобів в незавершеному виробництві, коефіцієнт наростання витрат, норматив готової продукції, норма оборотних засобів). Поняття та призначення запасів матеріальних ресурсів в підприємницькій діяльності. Види запасів матеріалів окремих видів матеріальних ресурсів (денний і поточний: страховий; максимальний, середній і мінімальний). Особливості нормування оборотних засобів при здійсненні підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту.

Література:

1. Апопій В.В., Середа С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. Державний класифікатор України Класифікація основних фондів». ДК 013-97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0507217-97#Text>
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
7. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
8. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

Тема 7. НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Поняття і склад нематеріальних ресурсів. Роль нематеріальних ресурсів в умовах економіки знань. Нематеріальні ресурси як частина ресурсів підприємства, у яких відсутня матеріальна основа отримання доходу та невизначений розмір майбутнього прибутку від їх використання. Специфічні риси нематеріальних ресурсів. Класифікація нематеріальних ресурсів. Основні види нематеріальних ресурсів: об'єкти промислової власності (винаходи, промислові зразки, корисні моделі, знаки для товарів і послуг); об'єкти авторського та суміжних прав (комп'ютерні програми, бази даних, твори у галузі науки, літератури та мистецтва); нетрадиційні об'єкти нематеріальних ресурсів (ноу-хау, комерційна таємниця, гудвіл). Об'єкти промислової власності. Нематеріальні активи. Правова охорона нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Оцінювання нематеріальних активів. Забезпечення ефективності формування і використання нематеріальних ресурсів при здійсненні підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту.

Поняття інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність як товар. Інтелектуальна власність як нематеріальний актив. Об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності. Правовий захист об'єктів інтелектуальної власності. Торгова марка як інтелектуальна власність та нематеріальний актив. Торгова марка як елемент підвищення конкурентоспроможності. Правова охорона торгових марок як об'єкта інтелектуальної власності. Ліцензії. Ліцензійні угоди. Види розрахунків за ліцензії: роялті, паушальна плата, комбіновані платежі. Оцінювання торгових марок. Види оцінок. Підходи до визначення вартості торгових марок: витратний, прибутковий, ринковий. Ідентифікація та оцінювання конкурентних переваг торгової марки. Особливості формування та використання інтелектуальної власності при здійсненні підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
3. Загородній С. Про авторське право і суміжні права: ключові законопроекти. *Інтелектуальна власність в Україні*. URL: <https://intelvlas.com.ua/>
4. Закону України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
5. Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
6. Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

7. Закону України «Про охорону прав на промислові зразки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>

8. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності у сфері промислової власності. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/promvlasnist-2020.pdf>

Тема 8. ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТА ІНВЕСТИЦІЇ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, склад і структура фінансових ресурсів в підприємстві. Фінансові ресурси як грошові доходи та надходження, що знаходяться у розпорядженні підприємства. Фінансові ресурси як інструмент виконання фінансових зобов'язань. Види фінансових ресурсів. Власні фінансові ресурси: поняття і джерела формування (статутний капітал, прибуток, амортизаційний фонд). Залучені фінансові ресурси: поняття і джерела формування (авансовані замовником кошти, борги з оплати праці, борги до бюджетів різних рівнів, резервні кошти). Позикові ресурси: поняття і джерела формування (банківські кредити, товарні кредити). Особливості формування фінансових ресурсів закладів, що функціонують у сфері фізичної культури і спорту.

Інвестиційні ресурси підприємства: поняття, види та класифікація. Поняття і класифікація інвестицій. Види інвестицій за об'єктом інвестування: реальні (виробничі) та фінансові. Склад і структура реальних (виробничих) Реальні інвестиції як капіталовкладення у підприємницьку діяльність з метою відтворення реальних активів підприємства. Планування і фінансування реальних інвестицій. Поняття і види фінансових інвестицій (акції, облігації, інші цінні папери). Фінансові інвестиції як капіталовкладення у придбання цінних паперів та інших фінансових активів. Види інвестицій за формою власності капіталу (державні, приватні). Державні інвестиції як державні капітальні вкладення та/або кредити (позики) для здійснення підприємницької діяльності. Приватні інвестиції як заощадження населення або приватних підприємств. Джерела фінансування інвестицій. Особливості формування інвестиційних ресурсів закладів, що функціонують у сфері фізичної культури і спорту.

Поняття, види і стадії інвестиційних проєктів. Поняття та показники ефективності інвестиційних проєктів: чиста приведена вартість (NPV), індекс прибутковості (PI), період окупності (PBP). Точка беззбитковості (BEP) як обсяг або рівень операцій, при якому сукупний дохід дорівнює сукупним витратам. Формула розрахунку точки беззбитковості у натуральному вираженні. Особливості формування інвестиційних проєктів при організації підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Література:

1. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2018. 292 с.

1. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Гриценко Л., Боярко І. Інвестиційний аналіз. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.
2. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
4. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
6. Гук О.В., Шендерівська Л.П., Мохонько Г.А. Інвестування інноваційної діяльності : начальний посібник для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 073 Менеджмент. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.
7. Каламбет С.В. Фінанси підприємств. Практикум : навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.В. Іванов, Ю.В. Півняк Дніпро, 2022. 240 с.
8. Корнєєва Ю.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Вид-во: Центр навчальної літератури. 2020. 620 с.
9. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 504 с.
10. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
11. Фінанси підприємств : навч. посібник / за ред. Г.Я. Аніловської, І.Б. Висоцької. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
12. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств : навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

Тема 9. ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Поняття якості продукції як визначального чинника її конкурентоспроможності. Споживна вартість і технічний рівень продукції. Соціально-економічна вартість. Необхідність поліпшення якості продукції в сучасних умовах. Значення підвищення якості продукції: економічні, соціальні, екологічні. Рівень якості продукції: поняття і оцінювання. Абсолютний, відносний, перспективний і оптимальний рівні якості продукції. Показники якості продукції: одиничні, комплексні, узагальнюючі. Розмаїття одиничних показників: призначення, надійності та довговічності, технологічності, стандартизації та уніфікації, ергономічні, естетичні, економічні, патентно-

правові. Органічна продукція: поняття, вимоги та способи забезпечення її якості. Методи оцінки якості продукції, їх поділ за способом одержання інформації, джерелами та статистичною базою. Об'єктивний, органолептичний та розрахунковий методи оцінки якості продукції. Напрями забезпечення якості продукції в сучасних умовах.

Управління якістю продукції: поняття і складові елементи. Стандарти ISO. Петля якості. Системи екоменеджменту. Стандартизація продукції: поняття, методи, об'єкти і суб'єкти. Принципи стандартизації. Стандарт. Кодекс ustalеної практики. Технічні умови. Система національних стандартів: поняття та класифікація. ДСТУ, НАССР, ISO. Приватні стандарти. Екологічні стандарти. Сертифікація продукції. Обов'язкова та добровільна сертифікація в Україні. Визнання відповідності. Знак відповідності: призначення та використання. Міжнародна стандартизація і сертифікація. Органи стандартизації і сертифікації. Економічна і соціальна ефективність стандартизації і сертифікації. Екологічні стандарти. Удосконалення управління якістю продукції. Імплементация міжнародних систем управління якістю і безпечністю продукції.

Література:

1. Богдан Н. М., Писаревський І. М., Погасій С. О. Управління якістю туристських послуг : підручник. [за заг. ред. І. М. Писаревського]. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 340 с.
2. Кордзая Н. Р., Єгоров Б. В. Продовольча безпека. Якість та безпечність харчової продукції : монографія. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2019. 156 с.
3. Кошева Л. О. Основи метрології, взаємозамінність та стандартизація: навч. посіб. Нац. авіац. ун-т. Київ : НАУ, 2019. 227 с.
4. Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : підручник. Вид. 2-е доп. і перероб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 426 с.
5. Сирохман І. В., Гирка О. І., Калимон М.-М. Безпечність і якість харчових продуктів (проблеми сьогодення) : підручник. В. ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2019. 394 с.
6. Управління якістю. Якість організації. Настанови щодо досягнення сталого успіху. На заміну ДСТУ ISO 9004:2012, ДСТУ ISO 9004-2-96, ДСТУ ISO 9004-3-98, ДСТУ ISO 9004-4-98 ; Чинний від 2020-01-01. Київ : УкрНДНЦ, 2019. VI, 44 с.
7. Якість і безпечність харчової продукції традиційних та інноваційних технологій : підручник / І. В. Сирохман [та ін.] ; за ред. заслуж. діяча науки і техніки України, д-ра техн. наук, проф. І. В. Сирохмана. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2020. 503 с.

Тема 10. ВИТРАТИ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, види і структура витрат в підприємницькій діяльності. Економічні витрати. Бухгалтерські витрати. Прямі і непрямі витрати. Адміністративні витрати. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Класифікація витрат на виробництво. Кошторис витрат. Калькуляція витрат. Статті витрат в підприємницькій діяльності. Елементи операційних витрат в підприємницькій діяльності: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

Економічна природа поточних витрат у сфері фізичної культури і спорту. Склад поточних витрат у сфері фізичної культури і спорту: собівартість реалізованих товарів (послуг), витрати обігу, позареалізаційні витрати, інші витрати. Класифікація поточних витрат у сфері фізичної культури і спорту. Поняття елементів поточних витрат у сфері фізичної культури і спорту. Операційні витрати: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, єдиний соціальний внесок, амортизація основних засобів, інші операційні витрати. Поняття і види цін на продукцію в підприємницькій діяльності. Оптові ціни: поняття і методика розрахунку. Роздрібні ціни: поняття і методика розрахунку. Методики ціноутворення при здійсненні підприємницької діяльності у сфері готельно-ресторанної справи.

Література:

1. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
4. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.

Тема 11. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Результати підприємницької діяльності: економічна сутність і оцінні показники. Методика розрахунку показників результативності підприємницької діяльності: дохід від реалізації продукції (товарів, послуг); чистий від реалізації продукції (товарів, послуг); прибуток; чистий прибуток. Дохід підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту: поняття, види, джерела формування, методика розрахунку.

Ефективність підприємницької діяльності: економічна сутність і оцінні показники. Фінансовий результат від операційної діяльності. Фінансовий результат до оподаткування. Чистий фінансовий результат. Ефективність підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту: поняття, види, методика розрахунку.

Економічна сутність і види прибутку. Методика розрахунку величини прибутку: валовий, до оподаткування, чистий. Прибуток, схеми його формування і розподілу при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Види рентабельності виробництва: загальна і розрахункова. Рентабельність продукції: поняття і методика розрахунку. Рентабельність продаж: поняття і методика розрахунку. Рентабельність капіталу: поняття і методика розрахунку. Рентабельність при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності: зниження витрат, оптимізація процесів, підвищення рівня організації та управління виробництвом, підвищення техніко-технологічного рівня, впровадження інноваційних технологій.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
3. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
4. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 504 с.
5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств : навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

Тема 12. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ

Соціальна відповідальність бізнесу та Концепція гармонійного (сталого) розвитку. Основні принципи Концепції гармонійного (сталого) розвитку. Вимоги і цілі Концепції гармонійного (сталого) розвитку. Індикатори для моніторингу реалізації Цілей гармонійного (сталого) розвитку. Державне фінансування Цілей гармонійного (сталого) розвитку в Україні.

Соціальна відповідальність бізнесу як складова Концепції гармонійного (сталого) розвитку. Соціальна відповідальність бізнесу як добровільна ініціатива підприємства (підприємця) щодо відповідальності за вплив його рішень і діяльності на суспільство і довкілля через прозору та етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства. Складові соціальної відповідальності: економічна (відповідальність за економічні результати діяльності); екологічна (відповідальність за вплив на стан довкілля); соціальна

(відповідальність за вирішення соціальних проблем). Основні вимоги до соціальної відповідальності бізнесу: врахування очікувань зацікавлених сторін; відповідність чинному законодавству і узгодженість з міжнародними нормами поведінки; інтегрованість у діяльність підприємства.

Соціальна відповідальність бізнесу та циклова економіка. Ділова етика підприємця. Характерні ознаки ділової етики підприємця: вміння спілкуватися, повага чужої думки, стримування емоцій, визнання власної неправоти.

Література:

1. Кузьмін О., Станасюк Н., Пасінович І., Пирог О., Чернобай Л. Основи корпоративної соціальної відповідальності. Стратегії та ділові практики. Київ : Кондор, 2021. 244 с.
2. Корпоративна соціальна відповідальність : навч.-метод. посібник / уклад.: Фінагіна О.В., Панкова Л.І., Павловська А.С., Гулак Д.В., Скибська К.О. Черкаси : ЧДТУ, 2019. 248 с.
3. Кузьмін О., Пирог Л. Соціальна відповідальність. Практичний аспект. Київ : Кондор, 2020. 244 с.
4. Косович Б.І. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання становлення. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 77-81.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» від 21 серпня 2019 р. № 686-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text>
6. Цілі сталого розвитку та Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
7. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку в Україні: чотири ключові фактори успіху. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/finansuvannya-zakhodiv-spryamovanykh-na-dosyahnennya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini-chotyry-klyuchovi-factory-uspikhu>
8. Golinska-Dawson P., Sychała M. Corporate Social Responsibility in the Manufacturing and Services Sectors. Springer Berlin Heidelberg, 2019. 280 p.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»
(денна форма навчання)

РОЗДІЛ, ТЕМА	Кількість годин					
	Лекції	Прак-тичні заняття	Само-стійна робота	Інд. робота	Тренінг КПЗ	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1						
Соціально-економічна природа підприємництва:						
1. Теоретичні засади підприємництва	2	2	6	0,25	2	тести, обговорення
2. Види підприємництва	2	2	6	0,25		тести, обговорення
3. Організація підприємницької діяльності	2	4	6	0,25		тести, обговорення
4. Управління підприємницькою діяльністю	2	4	6	0,25		тести, кейс, задачі
Змістовий модуль 2						
Ресурсне забезпечення та ефективність підприємницької діяльності:						
5. Кадрове забезпечення та оплата праці в підприємницькій діяльності	1	4	10	0,25	4	тести
6. Матеріальні ресурси в підприємницькій діяльності	1	2	10	0,25		тести, задачі
7. Нематеріальні ресурси та інтелектуальна власність в підприємстві	1	2	10	0,25		тести
8. Фінансові ресурси та інвестиції в підприємницькій діяльності	1	2	10	0,25		тести, задачі
9. Якість продукції та її забезпечення в підприємстві	0,5	2	10	0,25		тести, задачі
10. Витрати та ціноутворення в підприємницькій діяльності	0,5	2	10	0,25		тести, задачі
11. Ефективність підприємницької діяльності	1	3	6	0,25		тести, задачі
12. Соціальна відповідальність бізнесу	1	1	6	0,25		тести
РАЗОМ	15	30	96	3	6	–

(заочна форма навчання)

РОЗДІЛ, ТЕМА	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Само-стійна робота	Інд. робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1 Соціально-економічна природа підприємництва					
1. Теоретичні засади підприємництва	0,5	0,25	8		тести, обговорення
2. Види підприємництва	0,5	0,25	8		тести, обговорення
3. Організація підприємницької діяльності	1	0,25	8		тести, обговорення
4. Управління підприємницькою діяльністю	1	0,25	10		тести, кейс, задачі
Змістовий модуль 2 Ресурсне забезпечення та ефективність підприємницької діяльності					
5. Кадрове забезпечення та оплата праці в підприємницькій діяльності та інвестиції	1	0,5	14		тести,
6. Матеріальні ресурси в підприємницькій діяльності	0,5	0,5	14		тести, задачі
7. Нематеріальні ресурси в підприємницькій діяльності	0,5	0,25	12		тести, задачі
8. Фінансові ресурси та інвестиції в підприємницькій діяльності	0,5	0,25	12		тести, задачі
9. Якість продукції та її забезпечення в підприємстві	0,5	0,25	12		тести, задачі
10. Витрати та ціноутворення в підприємницькій діяльності	0,5	0,5	14		тести, задачі
11. Ефективність підприємницької діяльності	1,0	0,5	14		тести,
12. Соціальна відповідальність бізнесу	0,5	0,25	12		тести
РАЗОМ	8	4	138	–	–

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема: Теоретичні засади підприємництва

Мета: засвоїти теоретичні засади функціонування підприємництва ринковому середовищі, ознаки, цілі та функції підприємництва, вивчити законодавчо-нормативну базу регулювання підприємницької діяльності, освоїти особливості здійснення підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту та особливостей в умовах сталого розвитку

Питання для підготовки

1. Середовище функціонування підприємництва.
2. Сутність, ознаки та цілі підприємництва.
3. Принципи підприємницької діяльності.
4. Об'єкти підприємницької діяльності.
5. Функції підприємництва: інноваційна, соціальна, екологічна, стимулююча, організаційна.
6. Правове забезпечення підприємницької діяльності.
7. Підприємництво в умовах інноваційної економіки.
8. Підприємництво та гармонійний (сталий розвиток).
9. Екологізація підприємницької діяльності.
10. Підприємництво в секторі індустрії гостинності.
11. Напрями здійснення підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту.
12. Підприємницька діяльність в галузі освіта і педагогіка.

Література:

1. Апопій В.В., Серета С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Закон України Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
7. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

8. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник (архів). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm
9. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
10. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10.07.2019 № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
12. Parker S.C. The Economics of Entrepreneurship. Second Edition. Ontario : University of Western Ontario, Cambridge University Press, 2018. 919 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316756706>.

Практичне заняття № 2

Тема: Види підприємництва

Мета: засвоїти методичні підходи, класифікаційні ознаки до типологізації підприємництва, опанувати знаннями в сфері здійснення традиційного та інноваційного підприємництва, освоїти методичні підходи до оцінювання ефективності підприємницької діяльності в різних галузях

Питання для підготовки

1. Виробниче підприємництво: поняття, види, оцінні показники ефективності.
2. Торговельне підприємництво. Торгові посередники та їх види.
3. Поняття і види бірж: товарні, фондові, валютні, біржа праці.
4. Підприємництво у сфері послуг як складова індустрії гостинності.
5. Готельна справа як вид підприємницької діяльності. Поняття і класифікація послуг за призначенням.
6. Типологізація підприємств готельного господарства.
7. Ресторанна справа як вид підприємницької діяльності. Поняття і класифікація послуг за призначенням.
8. Типологізація закладів ресторанного господарства.
9. Оцінювання ефективності функціонування закладів готельного господарства.
10. Оцінювання ефективності функціонування закладів ресторанного господарства.

Література:

1. Апопій В.В., Серeda С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посіб. Київ : Новий світ-2000, 2019. 324 с.

2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
6. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник (архів). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm
7. Організація готельно-ресторанної справи : навч. посіб. / За заг. ред. д.е.н., проф. В. Я. Брича. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 484 с.
8. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.
9. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10.07.2019 № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
11. Тягунова Н.М., Спориш О.А. Підприємництво і бізнес-культура. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 118 с.
12. Parker S.C. The Economics of Entrepreneurship. Second Edition. Ontario : University of Western Ontario, Cambridge University Press, 2018. 919 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316756706>.

Практичне заняття № 3

Тема: Організація підприємницької діяльності

Мета: засвоїти поняття суб'єктів і об'єктів підприємницької діяльності, вивчити правове забезпечення підприємницької діяльності, освоїти методичні підходи до класифікації суб'єктів господарювання і суб'єктів підприємництва, набути знань і навиків щодо відкриття власної справи, державної реєстрації суб'єктів господарювання і способів ведення бізнесу

Питання для підготовки

1. Суб'єкти та учасники підприємницької діяльності.
2. Класифікація підприємництва. Типи і види підприємництва.
3. Види підприємств за метою й характером діяльності.
4. Види підприємств за способом створення.
5. Види підприємств за формами власності майна.
6. Види підприємств за національною належністю капіталу.
7. Види підприємств за технологічною цілісністю і ступенем підпорядкування

8. Види підприємств за розмірами.
9. Поняття і суб'єкти мікропідприємництва.
10. Поняття і суб'єкти великого підприємництва.
11. Поняття і суб'єкти середнього підприємництва.

Література:

1. Апопій В.В., Серета С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Закон України «Про публічні закупівлі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n75>
7. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
8. Карпюк Г.І. Основи підприємництва : навч. посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Київ, 2021. 108 с.
9. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) ДК 009:2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
10. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
11. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.
12. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
13. Цивільний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Практичне заняття № 4

Тема: Організація підприємницької діяльності

Мета: *набути знань і навиків щодо відкриття власної справи, державної реєстрації суб'єктів господарювання і способів ведення бізнесу*

Питання для підготовки

1. Поняття та обґрунтування підприємницької ідеї. Ціннісні аспекти вибору підприємницької ідеї. Підприємницькі ідеї та гармонійний (сталій) розвиток економіки.
2. Реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності та її основні етапи.
3. Основні етапи реєстрації фізичних осіб-підприємців.
4. Реєстрація юридичних осіб.
5. Установчі документи: види. Розробка та нотаріальне посвідчення.
6. Статутний капітал: поняття та особливості формування.
7. Єдиний державний реєстр юридичних та фізичних осіб.
8. Франчайзинг як форма підприємницької діяльності.
9. Обґрунтування вибору системи оподаткування.
10. Підприємництво як резидент Дія Сіті.

Література:

1. Апопій В.В., Середа С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Закон України «Про публічні закупівлі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n75>
7. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
8. Карпюк Г.І. Основи підприємництва : навч. посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Київ, 2021. 108 с.
9. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) ДК 009:2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
10. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексеєва С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
11. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.
12. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
13. Цивільний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Практичне заняття № 5

Тема: Управління підприємницькою діяльністю

Мета: засвоїти теоретичні основи управління підприємницькою діяльністю, вивчити принципи та методи управління, організаційні структури управління, освоїти поняття та види планування підприємницької діяльності, набути навиків складання планів

Питання для підготовки

1. Поняття, принципи та методи планування підприємницької діяльності.
2. Організаційні структури управління підприємством.
3. Функції управління підприємницькою діяльністю: планування. Регулювання і контроль.
4. Оперативне планування: поняття, види планів і показники.
5. Тактичне планування: поняття, види планів і показники (виробіток, працездатність).
6. Стратегічне планування в підприємницькій діяльності.

Література:

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
2. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію / пер. з англ. Н. Валевська. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
3. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
4. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес планування : навч.-метод. посібн. для студ. Херсон : ТОВ «ВКФ «Стар» ЛТД», 2017. 224 с.
5. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>.
6. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
7. Олет Б. 24 кроки успішного стартапу / пер. з англ. Н. Палій. Київ : Книголав, 2019. 288с.
8. Шаповалова Т.В. Бізнес-планування в інноваційному підприємстві (на допомогу звільненим у запас військовослужбовцям) : навч. посіб. / МФСА. Київ : Друкарський двір Олега Федорова, 2015, 134 с.
9. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
10. Sankaran G., Sasso F., Kępczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
11. McKeever M.P. How to write a business plan. 14th edition. 2019. 345 p.

12.Керczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.

13.Rowland Gee. The Retail Start-Up Book: Successfully Plan, Launch and Grow a Business. Kogan, 2019. 288 p.

Практичне заняття № 6

Тема: *Управління підприємницькою діяльністю*

Мета: *засвоїти теоретичні основи бізнес-планування при організації підприємницької діяльності, знати призначення, основні розділи та етапи розроблення бізнес-плану.*

Питання для підготовки

1. Основи бізнес-планування у підприємстві.
2. Бізнес-план, його структура і зміст основних розділів.
3. Призначення і функції бізнес-плану.
4. Етапи розроблення бізнес-плану.
5. Представлення та презентація бізнес-плану.

Література:

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.
2. Бланк С., Дорф Б. Священна книга стартапера. Як збудувати успішну компанію / пер. з англ. Н. Валевська. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
3. Михайленко О., Годун В., Юхименко Є. Розробка бізнес-плану підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 6. С. 211-214 URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-43>
4. Barrow C., Barrow P., Brown R. The Business Plan Workbook A Step-By-Step Guide to Creating and Developing a Successful Business. 10th edition. Kogan Page, Limited, 2020. 321 p.
5. Sankaran G., Sasso F., Kerczynski R., Chiaraviglio A. Improving Forecasts with Integrated Business Planning: From Short-Term to Long-Term Demand Planning Enabled by SAP IBP. 1st ed. Springer International Publishing, 2019. 430 p.
6. Керczynski R., Jandhyala R., Sankaran G., Dimofte A. Integrated Business Planning. Springer International Publishing, 2018. 276 p.
7. Rowland Gee. The Retail Start-Up Book: Successfully Plan, Launch and Grow a Business. Kogan, 2019. 288 p.

Практичне заняття № 7

Тема: *Кадрове забезпечення та оплата праці в підприємницькій діяльності*

Мета: *засвоїти основи кадрового забезпечення підприємницької діяльності, вивчити категорії персоналу, оволодіти методичними підходами оцінювання ефективності використання персоналу.*

Питання для підготовки

1. Кадрове забезпечення в умовах трансформації економічних систем.
2. Персонал підприємницьких структур: поняття і структура.
3. Категорії персоналу: керівники, фахівці, службовці, робітники.
4. Баланс робочого часу середньоспискового працівника.
5. Продуктивність праці: поняття, вимірники, показники (виробіток, працемісткість).
6. Чисельність персоналу: методика розрахунку.
7. Нормування праці: поняття, вимірники, показники. Методичні підходи до розрахунку норм праці.

Література:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
5. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 1. Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04#Text>
7. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексєєва С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
8. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

Практичне заняття № 8

Тема: *Кадрове забезпечення та оплата праці в підприємницькій діяльності*

Мета: *засвоїти основи оплати праці працівників різних категорій персоналу, вивчити законодавче регулювання оплати праці в Україні, кадрового забезпечення підприємницької діяльності, вивчити категорії персоналу, оволодіти методичними підходами оцінювання ефективності використання персоналу.*

Питання для підготовки

1. Поняття оплати праці. Закон України «Про оплату праці».
2. Номінальна і реальна заробітна плата.
3. Тарифна система оплати праці. Тарифна сітка. Тарифний коефіцієнт. Тарифний розряд.
4. Форми і системи оплати праці.
5. Погодинна форма оплати: поняття і методика розрахунку за різними системами.
6. Відрядна форма оплати праці: поняття і методика розрахунку за різними системами.
7. Розрахунок фонду оплати праці.
8. Безтарифна система оплати праці.
9. Система участі в прибутках.
10. Державне регулювання оплати праці.

Література:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
5. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 1. Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04#Text>
7. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
8. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

Практичне заняття № 9

Тема: Матеріальні ресурси в підприємницькій діяльності

Мета: засвоїти теоретичні засади формування і ефективного використання матеріальних ресурсів при здійсненні підприємницької діяльності опанувати методику розрахунку показників ефективності використання

основних і оборотних засобів, нормування оборотних засобів і розрахунку норм

Питання для підготовки

1. Поняття та види матеріальних ресурсів.
2. Основні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності.
3. Поняття, класифікація і структура основних засобів.
4. Облік та оцінка основних засобів.
5. Поняття і види зношення основних засобів.
6. Амортизація основних засобів: поняття і методи нарахування.
7. Оборотність оборотних засобів.

Література:

1. Апопій В.В., Серета С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. Державний класифікатор України «Класифікація основних фондів». ДК 013-97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0507217-97#Text>
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
7. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
8. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Мінфіну від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

Практичне заняття № 10

Тема: Нематеріальні ресурси та інтелектуальна власність в підприємстві

Мета: засвоїти теоретичні засади формування і використання нематеріальних ресурсів; опанувати засади правової охорони нематеріальних активів і їх оцінювання.

Питання для підготовки

1. Поняття, склад і роль нематеріальних ресурсів в умовах економіки знань.
2. Специфічні риси нематеріальних ресурсів.
3. Класифікація нематеріальних ресурсів.
4. Об'єкти промислової власності.
5. Нематеріальні активи.
6. Правова охорона нематеріальних активів.
7. Амортизація нематеріальних активів.
8. Оцінювання нематеріальних активів.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
3. Загородній С. Про авторське право і суміжні права: ключові законопроекти. *Інтелектуальна власність в Україні*. URL: <https://intelvlas.com.ua/>
4. Закону України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
5. Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
6. Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>
7. Закону України «Про охорону прав на промислові зразки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>
8. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності у сфері промислової власності за 2020 рік. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/promvlasnist-2020.pdf>

Практичне заняття № 11

Тема: Фінансові ресурси та інвестиції в підприємницькій діяльності

Мета: засвоїти теоретичні засади формування і використання фінансових ресурсів у підприємстві; опанувати теоретичні основи формування і використання інвестиційних ресурсів підприємства і їх класифікацію; засвоїти підходи до планування і фінансування реальних інвестицій; опанувати теоретичні і методичні засади інвестиційного проектування;

Питання для підготовки

1. Поняття, склад і структура фінансових ресурсів в підприємстві
2. Види фінансових ресурсів. Власні, залучені і позикові фінансові ресурси.
3. Інвестиційні ресурси підприємства: поняття, види та класифікація.
4. Види інвестицій за об'єктом інвестування: реальні (виробничі) та фінансові.
5. Планування і фінансування реальних інвестицій.

6. Поняття і види фінансових інвестицій (акції, облігації, інші цінні папери).
7. Види інвестицій за формою власності капіталу (державні, приватні).
8. Поняття, види і стадії інвестиційних проєктів.
9. Поняття та показники ефективності інвестиційних проєктів:
10. Точка беззбитковості.

Література:

1. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2018. 292 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
4. Гриценко Л., Боярко І. Інвестиційний аналіз. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.
5. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
6. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
7. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
8. Гук О.В., Шендерівська Л.П., Мохонько Г.А. Інвестування інноваційної діяльності : начальний посібник для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 073 Менеджмент. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.
9. Каламбет С.В. Фінанси підприємств. Практикум : навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.В. Іванов, Ю.В. Півняк Дніпро, 2022. 240 с.
10. Корнєєва Ю.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Вид-во: Центр навчальної літератури. 2020. 620 с.
11. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 504 с.
12. Підприємство, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
13. Фінанси підприємств : навч. посібник / за ред. Г.Я. Аніловської, І.Б. Висоцької. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
14. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств : навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

Практичне заняття № 12

Тема: Якість продукції та її забезпечення в підприємстві

Мета: засвоїти теоретичні засади забезпечення якості продукції (послуг);

опанувати поняття і методичку оцінювання якості продукції і послуг; засвоїти методичку розрахунку показників якості продукції і послуг; вивчити теоретичні й нормативні основи управління якістю продукції; опанувати ключові елементи управління якістю – стандарти ISO, принципи стандартизації і сертифікації продукції; засвоїти особливості обов'язкової та добровільної сертифікації в Україні

Питання для підготовки

1. Поняття якості продукції. Споживна вартість і технічний рівень продукції.
2. Рівень якості продукції: поняття і оцінювання.
3. Органічна продукція: поняття, вимоги та способи забезпечення її якості.
4. Методи оцінки якості продукції.
5. Напрями забезпечення якості продукції в сучасних умовах.
6. Управління якістю продукції: поняття і складові елементи.
7. Стандартизація продукції: поняття, методи, об'єкти і суб'єкти.
8. Сертифікація продукції. Обов'язкова та добровільна сертифікація в Україні.
9. Міжнародна стандартизація і сертифікація.
10. Економічна і соціальна ефективність стандартизації і сертифікації.
11. Удосконалення управління якістю продукції.

Література:

1. Богдан Н. М., Писаревський І. М., Погасій С. О. Управління якістю туристських послуг : підручник. [за заг. ред. І. М. Писаревського]. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 340 с.
2. Кордзя Н. Р., Єгоров Б. В. Продовольча безпека. Якість та безпечність харчової продукції : монографія. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2019. 156 с.
3. Кошева Л. О. Основиметрології, взаємозамінність та стандартизація: навч. посіб. Нац. авіац. ун-т. Київ : НАУ, 2019. 227 с.
4. Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : підручник. Вид. 2-е доп. і перероб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 426 с.
5. Сирохман І. В., Гирка О. І., Калимон М.-М. Безпечність і якість харчових продуктів (проблеми сьогодення) : підручник. В. ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2019. 394 с.
6. Управління якістю. Якість організації. Настанови щодо досягнення сталого успіху. На заміну ДСТУ ISO 9004:2012, ДСТУ ISO 9004-2-96, ДСТУ ISO 9004-3-98, ДСТУ ISO 9004-4-98 ; Чинний від 2020-01-01. Київ : УкрНДНЦ, 2019. VI, 44 с.

7. Якість і безпечність харчової продукції традиційних та інноваційних технологій : підручник / І. В. Сирохман [та ін.] ; за ред. заслуж. діяча науки і техніки України, д-ра техн. наук, проф. І. В. Сирохмана. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2020. 503 с.

Практичне заняття № 13

Тема: Витрати та ціноутворення в підприємницькій діяльності

Мета: засвоїти поняття, класифікацію і методику розрахунку витрат в підприємницькій діяльності; набути навичок розрахунку кошторису та калькуляції витрат; вивчити економічну природу поточних і операційних витрат, а також особливості їх формування у сфері готельно-ресторанної справи;

Питання для підготовки

1. Поняття, види і структура витрат в підприємницькій діяльності.
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).
3. Класифікація витрат на виробництво.
4. Елементи операційних витрат в підприємницькій діяльності.
5. Поняття і види цін на продукцію в підприємницькій діяльності.
6. Оптові і роздрібні ціни: поняття і методика розрахунку.

Література:

1. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
4. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.

Практичне заняття № 14

Тема: Ефективність підприємницької діяльності

Мета: засвоїти теоретичні засади результативності і методику розрахунку показників результативності підприємницької діяльності; засвоїти методичні підходи до розрахунку оцінних показників результативності та ефективності підприємницької діяльності;

Питання для підготовки

1. Результати підприємницької діяльності: економічна сутність і показники.
2. Методика розрахунку показників результативності підприємницької діяльності.
3. Ефективність підприємницької діяльності.
4. Фінансовий результат і методика його оцінки.
5. Економічна сутність і види прибутку.
6. Методика розрахунку величини прибутку.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
3. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
4. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 504 с.
5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств : навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

Практичне заняття № 15

Тема: Ефективність підприємницької діяльності

Тема: Соціальна відповідальність бізнесу

Мета: засвоїти теоретичні й методичні засади визначення ефективності підприємницької діяльності, опанувати методичні підходи до розрахунку оцінних показників результативності та ефективності підприємницької діяльності; засвоїти принципи реалізації Концепції сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу

Питання для підготовки

1. Економічна сутність і показники рентабельності виробництва підприємницької діяльності.
2. Види рентабельності.
3. Рентабельність при здійсненні підприємницької діяльності у сфері готельно-ресторанної справи.
4. Шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності.
5. Соціальна відповідальність бізнесу та Концепція гармонійного (сталого) розвитку.

6. Індикатори для моніторингу реалізації Цілей гармонійного (сталого) розвитку.

7. Соціальна відповідальність бізнесу як складова.

8. Складові соціальної відповідальності.

9. Основні вимоги до соціальної відповідальності бізнесу.

10. Соціальна відповідальність бізнесу та циклова економіка.

11. Ділова етика підприємця.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

2. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

3. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.

4. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 504 с.

5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

7. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. Фінанси підприємств : навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

У процесі вивчення курсу «Підприємництво» кожен студент виконує комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ). В межах виконання комплексного практичного індивідуального завдання студенти узагальнюють теоретичні знання і набувають практичних навичок з моделювання сервісних, виробничих та організаційних процесів через детальну розробку бізнес-моделі власної підприємницької ідеї.

Основою для виконання КПЗ є формулювання власної або запозиченої бізнесової ідеї у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Формування бізнес-моделі власної підприємницької ідеї на основі «Business model canvas Остервальдера» є альтернативою тривалій розробки та складання бізнес-плану. Спрощений підхід і використання шаблону дозволяє побачити загальну стратегічну картину бізнесу і чітко прописати тактичні кроки.

Для виконання КПЗ студенти повинні заповнити шаблон бізнес-моделі поступово виконуючи наведені рекомендації. Бізнес-модель Остервальдер (Business model canvas) – схема з дев'яти блоків–ключових елементів бізнесу. Використовуючи її, ви зможете наочно описати діяльність своєї компанії на одному аркуші, знайдете «вузькі» місця і можливі точки зростання.

Блок 1. Споживчі сегменти

У першому модулі вам треба розписати один або кілька сегментів своїх потенційних споживачів. Чим точніше ви складете портрети своїх майбутніх клієнтів, тим простіше буде запропонувати кожному сегменту ваш продукт. Сегменти споживачів - це групи людей з якоюсь загальною проблемою, яку ваш бізнес готовий вирішити.

Дайте відповідь на питання:

- Хто ваш майбутній клієнт?
- Для кого ви створюєте цінну пропозицію?
- Який сегмент потенційної аудиторії найбільш важливий?

Блок 2. Ціннісні пропозиції

У цьому блоці бізнес-моделі Остервальдера вам потрібно описати ключові причини, за якими споживачі будуть користуватися вашими послугами чи продуктами, а не наявними на ринку альтернативними пропозиціями. До переліку цінностей входять: новизна, надійність, зручність, ефективність, персональна пропозиція, вартість, доступність, економія. При цьому цінність повинна стосуватися не тільки самого продукту, але і комунікації, усіх точок контакту з аудиторією. Не варто боятися зміщувати фокус діяльності з інтересів компанії на інтереси клієнтів.

Дайте відповідь на питання:

- Яку цінність ви пропонуєте своєму споживачеві?
- Які з проблем клієнтів ви допомагаєте вирішити?
- Який пакет продуктів і послуг ви пропонуєте кожному сегменту споживачів?
- Які потреби своїх клієнтів ви закриваєте?

Блок 3. Канали збуту

Тут спробуйте перерахувати всі точки контакту, завдяки яким ви плануєте взаємодіяти зі своїм споживачем.

Дайте відповідь на питання:

• За якими каналами ваші клієнти хотіли б отримувати ціннісну пропозицію?

- Як вони отримують її зараз?
- Як ваші канали інтегровані?
- Які з них працюють найкраще?

Блок 4. Взаємовідносини з клієнтами

Цей модуль шаблону бізнес-моделі Остервальдера присвячений опису відносин, які ви плануєте будувати із споживачем: як залучатимете клієнтів, якими способами будете намагатися їх утримати, як відбуватиметься взаємодія.

Важливо не тільки те, що ви пропонуєте, але й те, як ви розповідаєте про себе клієнту. Голос бренду повинен відповідати віку, інтересам і потребам аудиторії. Відмінною перевіркою вашого tone of voice стане моніторинг відгуків клієнтів в соціальних медіа.

Дайте відповідь на питання:

- Який тип взаємин очікують різні сегменти ваших клієнтів?
- Які взаємини будуть встановлені на початковому етапі взаємодії?
- Як вони вписані в загальну схему бізнес-моделі?
- Як дорого вони вам обходяться?

Блок 5. Потоки надходження доходів

Розгорнуто опишіть всі джерела, з яких бізнес буде отримувати прибуток.

Дайте відповідь на питання:

- За які вигоди ваші споживачі готові платити?
- За що вони оплачують зараз?
- Як вони зараз платять?
- Як би вони хотіли платити?

Блок 6. Ключові ресурси

Намагайтеся створити список найважливіших активів майбутнього бізнесу, які дозволяють йому існувати й дадуть можливість масштабуватися. Що це може бути: унікальні послуги, супутні товари, додатковий сервіс, рівень обслуговування, персоніфікація, співробітники тощо.

Дайте відповідь на питання:

• За допомогою яких ключових ресурсів ви зможете налагодити канали збуту?

• За допомогою яких ключових ресурсів ви зможете збільшити потік доходів?

Блок 7. Ключові види діяльності

Тут вам потрібно описати найважливіші події, які сприятимуть отриманню прибутку.

Дайте відповідь на питання:

- За допомогою яких видів діяльності ви плануєте продавати свої послуги?

- За допомогою яких видів діяльності ви плануєте збільшити потік доходів у майбутньому?

Блок 8. Ключові партнери

Вкажіть в цьому блоці всіх постачальників і партнерів, з якими плануєте співпрацювати.

Дайте відповідь на питання:

- Хто буде вашими найважливішими партнерами?
- Хто буде вашими найважливішими постачальниками?
- Які найважливіші ресурси ви будете отримувати від постачальників і партнерів?
- Якою значною діяльністю займаються партнери і постачальники?

Блок 9. Структура витрат

В останньому блоці вкажіть найбільш значущі витрати, без яких неможливо обійтися в рамках існуючої бізнес-моделі.

Дайте відповідь на питання:

- Які витрати неможливо виключити в рамках вашої бізнес-моделі?
- Які основні ресурси є найдорожчими?
- Які найважливіші види діяльності є найдорожчими?

Business Model Canvas				
Ключові партнери	Ключові види діяльності	Ціннісні пропозиції	Відносини з клієнтами	Сегменти клієнтів
<p>Хто наші ключові партнери? Хто наші ключові постачальники? Які ключові ресурси ми отримуємо від партнерів? Які ключові види діяльності виконують партнери?</p> <p>МОТИВИ ДЛЯ ПАРТНЕРСТВА: Оптимізація та економія, Зменшення ризику та невизначеності, Придбання певних ресурсів та діяльності</p>	<p>Яких ключових видів діяльності вимагають наші ціннісні пропозиції? Наші канали збуту? Відносини з клієнтами? Потоки доходів?</p> <p>КАТЕГОРІЇ: Виробництво, вирішення проблем, платформа/мережа</p>	<p>Яку цінність ми надаємо клієнту? Яку з проблем наших клієнтів ми допомагаємо вирішити? Які набори продуктів і послуг ми пропонуємо кожному сегменту клієнтів? Які потреби клієнтів ми задовольняємо?</p> <p>ХАРАКТЕРИСТИКИ: Новизна, Продуктивність, Налаштування, «Виконання роботи», Дизайн, Бренд/Статус, Ціна, Зменшення витрат, Зменшення ризику, Доступність, Зручність/Юзабіліті</p>	<p>Який тип підтримки стосунків очікує від нас кожен з наших сегментів? Які з них ми встановили? Як вони інтегровані з рештою нашої бізнес-моделі? Скільки вони коштують?</p>	<p>Для кого ми створюємо цінність? Хто наші найважливіші клієнти? Чи є наша клієнтська база масовим ринком, нішевим ринком, сегментованою, диверсифікованою, багатосторонньою платформиою</p>
	<p>Ключові ресурси</p> <p>Які ключові ресурси потрібні для наших ціннісних пропозицій? Наші канали збуту? Відносини з клієнтами Потоки доходів?</p> <p>ТИПИ РЕСУРСІВ: фізичні, інтелектуальні (патенти на бренди, авторські права, дані), людські, фінансові</p>		<p>Канали</p> <p>За допомогою яких каналів можна охопити наші клієнтські сегменти? Як ми зараз комунікуємо з ними зараз? Як інтегровані наші канали між собою? Які з них працюють найкраще? Які з них найбільш економічні? Як ми інтегруємо їх із процедурами клієнтів?</p>	
	<p>Структура витрат</p> <p>Які найважливіші витрати притаманні нашій бізнес-моделі? Які ключові ресурси найдорожчі? Які ключові види діяльності найдорожчі?</p> <p>ВАШ БІЗНЕС БІЛЬШЕ: орієнтований на витрати (найменша структура витрат, низька цінова пропозиція, максимальна автоматизація, широкий аутсорсинг) чи орієнтований на цінність (орієнтований на створення цінності, преміальна пропозиція цінності).</p> <p>ПРИКЛАД ХАРАКТЕРИСТИК: постійні витрати (заробітна плата, орендна плата, комунальні послуги), змінні витрати, економія масштабу</p>		<p>Потоки доходів</p> <p>За яку цінність дійсно готові платити наші клієнти? За що вони зараз платять? Як вони зараз платять? Як би вони хотіли, щоб платили споживачі? Який внесок кожного потоку доходу в загальний дохід?</p> <p>ТИПИ: продаж активів, плата за користування, плата за підписку, кредитування/оренда/лізинг, ліцензування, плата за брокерські послуги, реклама ФІКСОВАНА ЦІНА: роздрібна ціна, залежить від характеристик продукту, залежить від сегмента клієнтів, залежить від обсягу</p> <p>ДИНАМІЧНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ: Переговори (торг), Управління дохідністю, Ринок у реальному часі</p>	
Business Model Canvas				

Ключові партнери	Ключові види діяльності	Ціннісні пропозиції	Відносини з клієнтами	Сегменти клієнтів
	Ключові ресурси		Канали	
Структура витрат		Потоки доходів		

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1.	Тема 1. Теоретичні засади підприємництва 1. Поняття підприємництва і підприємницької діяльності. 2. Підприємництво в ринковому середовищі. 3. Інноваційна економіка та підприємництво. 4. Підприємництво в умовах цифровізації економічних процесів. 5. Інноваційна спроможність країни в міжнародних рейтингах.	6	8
2.	Тема 2. Види підприємництва 1. Виробниче підприємництво. 2. Торговельне підприємництво. 3. Торгові посередники. 4. Підприємництво на ринку товарів, цінних паперів та робочої сили. 5. Фондові біржі та фондові індекси. 6. Біржовий товар. 7. Світові товарні біржі. 8. Підприємництво у сфері фізичної культури і спорту.	6	8
3.	Тема 3. Організація підприємницької діяльності 1. Суб'єкти та учасники підприємницької діяльності. 2. Класифікація підприємництва. Типи підприємництва. 3. Види підприємств за різними класифікаційними ознаками. 4. Поняття і суб'єкти мікропідприємництва. 5. Поняття і суб'єкти великого підприємництва. 6. Поняття і суб'єкти середнього підприємництва. 7. Дія Сіті та цифровізація бізнесу. 8. Реєстрація ФОП. 9. Реєстрація суб'єкта господарювання (юридична особа).	6	8
4.	Тема 4. Управління підприємницькою діяльністю 1. Поняття, принципи та методи планування підприємницької діяльності 2. Особливості побудови організаційних структур управління в закладах готельного господарства. 3. Особливості побудови організаційних структур управління в закладах ресторанного господарства. 4. Функції управління підприємницькою діяльністю: планування, регулювання і контроль. 5. Оперативне планування. Виробнича програма. 6. Тактичне планування. 7. Стратегічне планування в підприємницькій діяльності. 8. Бізнес-план: обґрунтування підприємницької ідеї	6	10

5.	<p>Тема 5. Кадрове забезпечення та оплата праці в підприємницькій діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кадрове забезпечення в умовах трансформації економічних систем. 2. Персонал підприємницьких структур і неповна зайнятість. 3. Категорії персоналу: керівники, фахівці, службовці, робітники. 4. Баланс робочого часу середньоспискового працівника. 5. Продуктивність праці: поняття, вимірники, показники (виробіток, праце місткість). 6. Чисельність персоналу: методика розрахунку. 7. Нормування праці: поняття, вимірники, показники. Методичні підходи до розрахунку норм праці. 8. Ефективність використання персоналу в закладах фізичної культури та спорту. 	10	14
6.	<p>Тема 6. Матеріальні ресурси в підприємницькій діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види матеріальних ресурсів. 2. Основні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності. 3. Особливості складу і структури основних засобів при здійсненні підприємницької діяльності в сфері готельно-ресторанного бізнесу. 4. Прискорена амортизація та інноваційність суб'єкта господарювання. 5. Ефективність використання основних засобів. 6. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту. 7. Оборотні засоби як елемент матеріальних ресурсів у підприємницькій діяльності. 8. Особливості матеріального складу і структури оборотних засобів при здійсненні підприємницької діяльності в сфері готельно-ресторанного бізнесу. 9. Особливості нормування оборотних засобів при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту. 	10	14
7.	<p>Тема 7. Нематеріальні ресурси та інтелектуальна власність в підприємництві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, склад і роль нематеріальних ресурсів в умовах економіки знань. 2. Класифікація нематеріальних ресурсів. 3. Об'єкти промислової власності. 4. Інтелектуальна власність. 5. Правова охорона об'єктів інтелектуальної власності. 6. Забезпечення ефективності формування і використання нематеріальних ресурсів при здійсненні підприємницької 	10	12

	діяльності у сфері фізичної культури і спорту.		
8.	<p>Тема 8. Фінансові ресурси та інвестиції в підприємницькій діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, склад і структура фінансових ресурсів в підприємстві. 2. Види фінансових ресурсів. Власні, залучені і позикові фінансові ресурси. 3. Особливості формування фінансових ресурсів закладів, що функціонують у сфері фізичної культури і спорту. 4. Інвестиційні ресурси підприємства: поняття, види та класифікація. 5. Види інвестицій за об'єктом інвестування: реальні (виробничі) та фінансові. 6. Планування і фінансування реальних інвестицій. 7. Поняття і види фінансових інвестицій (акції, облігації, інші цінні папери). 8. Особливості формування інвестиційних ресурсів закладів, що функціонують у сфері фізичної культури і спорту.. 9. Поняття та показники ефективності інвестиційних проєктів. 10. Особливості формування інвестиційних проєктів при організації підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту. 	10	12
9.	<p>Тема 9. Якість продукції та її забезпечення в підприємстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і показники якості продукції. 2. Органічна продукція: поняття, вимоги та способи забезпечення її якості. 3. Методи оцінки якості продукції. 4. Напрями забезпечення якості продукції в сучасних умовах. 5. Управління якістю продукції. 6. Стандартизація продукції: поняття, методи, об'єкти і суб'єкти. 7. Сертифікація продукції. Обов'язкова та добровільна сертифікація в Україні. 8. Міжнародна стандартизація і сертифікація. 9. Економічна і соціальна ефективність стандартизації і сертифікації. 	10	12
10	<p>Тема 10. Витрати та ціноутворення в підприємницькій діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, види і структура витрат в підприємницькій діяльності. 2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). 3. Елементи операційних витрат в підприємницькій діяльності. 4. Поняття елементів поточних витрат у сфері фізичної культури і спорту 	6	14
11	Тема 11. Ефективність підприємницької діяльності		

.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Результати підприємницької діяльності. Методика розрахунку показників результативності підприємницької діяльності. 2. Дохід від підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту. 3. Фінансовий результат і методика його розрахунку. 4. Ефективність підприємницької діяльності у сфері готельно-ресторанного бізнесу: поняття, види, методика розрахунку. 5. Прибуток, схеми його формування і розподілу при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту. 6. Оцінювання фінансового стану і фінансової стійкості суб'єкта господарювання. 7. Забезпечення рентабельності при здійсненні підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту. 8. Шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності. 9. Звітність суб'єктів господарювання. Баланс. Звіт про фінансові результати. Звіт про рух грошак коштів. 	10	14
12	<p>Тема 12. Соціальна відповідальність бізнесу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна відповідальність бізнесу та Концепція гармонійного (сталого) розвитку. 2. Індикатори для моніторингу реалізації Цілей гармонійного (сталого) розвитку. 3. Соціальна відповідальність бізнесу та циклова економіка. 	6	12
	Організація і проведення тренінгу, КПІЗ	6	-
	РАЗОМ	102	138

8. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ

Тематика тренінгу

1. *Тема тренінгу:* Набуття навичок в сфері розробки установчих документів.
1. *Тема тренінгу:* Реєстрація суб'єкта господарювання.

Структура, організація і проведення тренінгу

1. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у студентському колективі, встановленні правил проведення тренінгового заняття (ділової гри) та умов підбиття підсумків. Ознайомлення студентів з роздатковим матеріалом: сценарієм ділової гри, бланками документів, таблицями і т.п.

3. **Практична частина** реалізується групою чи підгрупами студентів чисельністю у 3-6 осіб шляхом виконання завдань ділової гри чи проблемних питань тренінгового заняття.

4. **Підведення підсумків** відбувається шляхом обговорення результатів виконаних тренінгового завдання групою чи підгрупами студентів. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Підприємництво» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- реферати;
- оцінювання результатів КПІЗ;
- ректорська контрольна робота;
- залікове модульне тестування та опитування.

10. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30 %	40 %	30 %
1. Усне опитування під час заняття. (4 тем по 10 балів = 40 бали) 2. Письмова робота = 60 балів.	1. Усне опитування під час заняття (8 тем по 6 балів = 48 балів). 2. Письмова робота = 52 балів.	1. Виконання завдань під час тренінгу = 20 балів 2. Написання та захист КПІЗ = 80 балів.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35–59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

11. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор EpsonEB-505	1-11
2.	Прикладне програмне забезпечення загального призначення (засоби Microsoft Office)	1-11

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Апопій В.В., Серета С.А., Шутовська Н.О. Основи підприємництва : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 324 с.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.
3. Богдан Н. М., Писаревський І. М., Погасій С. О. Управління якістю туристських послуг : підручник. [за заг. ред. І. М. Писаревського]. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 340 с.
4. Гой І.В., Смелянська Т.Т. Підприємництво : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 368 с.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
6. Гербер М. Працювати на себе. Як не прогоріти в малому бізнесі / пер. з англ. І. Гнатковська. Київ : Наш формат, 2019. 232 с.
7. Дмитрієв І.А., Левченко Я.С., Шевченко І.Ю. Економіка і бізнес : навч. посібник. Харків : ФОП Бровін О.В., 2018. 316 с.
8. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, д.е.н., проф. О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
9. Економіка підприємництва : підручник / за ред. Л.В. Фролової. Одеса : Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
10. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
11. Карпюк Г.І. Основи підприємництва : навч. посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Київ, 2021. 108 с.
12. Ковальська Л., Кривов'язюк І. Підприємництво і торгівля : навч. посіб. Київ : Кондор, 2018. 620 с.
13. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посібник / І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.
14. Кушнір Р. Б-бізнес. Покрокова інструкція створення системного, ефективного і прописаного бізнесу в Україні. Київ : Коло, 2019. 432 с.
15. Михалюк Н.І. Планування діяльності підприємств : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2021. 620 с.
16. Основи економічної грамотності та підприємництва: навч. посібник / Алексеєва С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир : Полісся, 2021. 248 с.
17. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України URL: <http://www.drs.gov.ua>
18. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 168 с.

19. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572с.
20. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
21. Приходько Д.О. Основи біржової діяльності : підручник. Харків : ФОП Бровін О.В., 2021. 280 с.
22. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» від 21 серпня 2019 р. № 686-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text>
23. Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : підручник. Вид. 2-е доп. і перероб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 426 с.
24. Сирохман І. В., Гирка О. І., Калимон М.-М. Безпечність і якість харчових продуктів (проблеми сьогодення) : підручник. В. ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2019. 394 с.
25. Словник економіста та підприємця / А.М. Туренко, І.А. Дмитрієв, О.С. Іванілов, І.Ю. Шевченко. Харків : ХНАДУ, 2018. 340 с.
26. Тягунова Н.М., Спориш О.А. Підприємництво і бізнес-культура. Кредитно-модульний курс : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 118 с.
27. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку в Україні: чотири ключові фактори успіху. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/finansuvannya-zakhodiv-spryamovanykh-na-dosyahnennya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini-chotyry-klyuchovi-factory-uspikhu>
28. Цілі сталого розвитку та Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
29. Якість і безпечність харчової продукції традиційних та інноваційних технологій : підручник / І. В. Сирохман [та ін.] ; за ред. заслуж. діяча науки і техніки України, д-ра техн. наук, проф. І. В. Сирохмана. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2020. 503 с.

Додаткові:

1. Daly Н. Economics for a Full World. URL: <https://www.greattransition.org/publication/economics-for-a-full-world#figure-3>.
2. Ворілоу Дж. Бізнес під ключ. Як створити компанію, що працюватиме без вас / пер. з англ. А. Дудченко. Київ : Наш Формат, 2018. 168 с.
3. Гурочкіна, В., Будзинська, М. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. № 5. С. 52-64. DOI: 10.33244/2617-5932.5.2020.52-64.
4. Гільбо К. Пасивний заробіток. Як перетворити ідею на гроші за 27 днів / пер. з англ. О. астахова. 2-е вид. Київ : Наш формат, 2020. 240

5. Гоїнс Д. Справжні митці не голодують: найсучасніші стратегії досягнення успіху / пер. з англ. Є. Ніколаєва. Харків : Віват, 2019. 240 с.
6. Кизим М.О., Чечетова-Терашвілі Т.М., Хаустова В.Є. Мале та середнє підприємництво в Україні: особливості та проблеми розвитку. Бізнес інформ. 2019. № 10. С. 302-317. URL: 10.32983/2222-4459-2019-10-301-317.
7. Косович Б.І. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання стагвлєння. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 77-81.
8. Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів / пер. з англ. Н. Кошманенко. Київ : Наш Формат, 2020. 424 с.
9. Руда М.В., Мирка Я.В. Циркулярні бізнес-моделі в Україні. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2020. Вип. 2. № 1. С. 107-121. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/jun/21886/st12.pdf>.
10. Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва Тернопільської області на 2016-2020 роки. URL: <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2015/LEV/Strategyternopil2016-2020.pdf>.
11. Теркел Б. Усе про них. Розвивайте свій бізнес, фокусуючись на інших. Київ : Моноліт-Bizz, 2018. 360 с.
12. Parker S.C. *The Economics of Entrepreneurship*. Second Edition. Ontario : University of Western Ontario, Cambridge University Press, 2018. 919 p. DOI: 10.1017/9781316756706.
13. Levchenko Ya. *Economy and business: course book* / Ya. Levchenko, I. Shevchenko, O. Dmytriieva. Kharkiv : FOP Brovin O.V., 2019. 128 p.
14. *Entrepreneurship Development and New Enterprise Management*. Bachelor of Business Administration. Directorate of Distance Education Guru Jambheshwar University HISAR-125001. 354 p. URL: <https://www.ddegjust.ac.in/studymaterial/bba/bba-301.pdf>.
15. Zucchella A., Urban S. *Circular Entrepreneurship: Creating Responsible Enterprise*. Springer International Publishing, 2019. DOI: 10.1007/978-3-030-18999-0.